

NAGY JÓZSEF

A honunkban ma még jobbára alig ismert Nagy József, Josef Nadj néven a magyar táncművészet és a magyar színjátszás alighanem világszerte legismertebb és legbecsültebb alakja. Van ebben egyfajta örök és kellően nem értett magyar jelenség, amely közel sem kivételes: az egyedinek vélt ős-egyetemes tétovasága az újabb s újabb világok grádusain. Kell mindig valami, amiben hitelt nyer ez a magyarságunk, kell, hogy legyen bélyegző, ami hitelesít. Kell a tudatnak a bizonyosság, hogy jelen vagyunk, és nem csupán önmagunkért élünk. S nyugodjunk bele, hogy ez a bélyegző nem más, mint a nagyvilág.

Nagy József eme szép bélyegével a szívében és a homlokán köszön be hozzánk ez este, köszönne, hogyha nem lenne lemondhatatlanul, elodázhatatlanul a világ másik végében most is, valahol éppen megadva magát a feladatnak, s az áthatolhatatlan térnek és időnek.

Pedig ő innen indult el. Innen? *Onnan*. Ő is széles e honunknak egy kis, kiszorult, rejtélyes szegletéből való, akár Király Ernő. Még rejtekezőbből.

Magyarkanizsáról, Szeged alatt, ma Szerbiában, a Tisza mellett, Törökkanizsa mellett. Onnan, ahol a magyar ízlésnek az a pusztai szelleme él, amit Németh László, előretétele, már oly korán bölcs jóslatokkal illetett. Hogy jövő kultúránk és egzisztenciánk immár az alföldi ember helytállásán nyugszik, ők vannak soron. Magyarkanizsa különleges hely. Ezt bebizonyítja Nagy József látásmódja és eddigi korszakos műve, működése is. Nagy József pusztai ember, alföldi ember, és ezért is, meg különben is, lám soron van. Aki érett művésszé Párizsban lett, de alapiskoláit Budapesten végezte.

Josef Nadj táncművészetében megoldott egy eleddig lehetetlennek tűnt feladatot, megalkotott egy élő hidat, ahonnan a Csendes-óceántól az Atlantiig látni, s az Adriától a Balti-tengerig és tovább. Látszólag mozgásművészetben, látszólag táncban és színi artisztikumban. Valójában egy vízióban, látomásban, a festészet, a szobrászat, az élmény és a mozgás kinetikus egyidejűségében, szellemies szinkronicitásában. Egyfajta álmovilágot vetít elénk, ahol minden szabad, s mégis minden pontos, minden megnyilatkozó és mégis rendezett. Humor és sírás. Talmi és szimbolikum. Rongy és szerkezet. Kikíváncozás odabentről. És vágy künről, hogy benne lehessünk.

Táncszínháza akrobatikus és teljes, mint a Pekingi Opera, improvizatív, mint a mediterrán buffó. Szellemes, mint a francia regény, film és zene. És *zeneies*. Mint a Tisza menti fák és szikések szélfúttá, reszkető fűcsomói. Magyar világ. De mindig a halál lapul, a végzet sompolyog mégis, az elrendelés munkál, a gyermek játszik és ámul titkos látomásoknak a mélyén, alig észrevehetően, az életgabalyába szerelmesedve.

Nagy József (Peter Brook, Ariane Mnouchkine, George Stechler mellett) a legnagyobb európai színházi szakmai kitüntetés, az Európai Színházak Szövetsége Taormina-díjának kitüntetettje. 2001-ben a Francia Köztársaság a Művészetek Lovagja érdemrenddel tüntette ki. Jelenleg a Centre Choreographique National D'Orleans vezetője.

Immár eltökélt szándéka, hogy itthon, hogy otthon folytassa, amit Franciaországban elkezdett. A végleges hazatelepülés.

Eddig a magyar kulturális élet nemigen tudott, a kultúrpolitika pedig nemigen vett tudomást róla. Fel kellett ismernünk, hogy adósai lettünk.

Szeretnénk, hogyha szeretné és becsülné ezt a magyar művészek által néki megszavazott díjat is.

(Elhangzott a Magyar Művészetért Díj átadásakor 2003. december 4-én.)